

Till

Finansdepartementet
Avdelningen för offentlig förvaltning
Enheten för offentlig upphandling

Remiss

Promemorian Ett nytt förbud mot
spel på kredit
Dnr. Fi2024/00442

Stockholm 22 maj 2024

Remissvar från branschorganisationen Spelbranschens Riksorganisation

Spelbranschens Riksorganisation (Sper) representerar elva spelbolag; ATG, Betsson, Comeon, Folkspel, Kindred, Kombispiel, Miljonlotteriet, Svebico, Svenska Postkodlotteriet, Svenska Spel och Paf-koncernen samt två leverantörer till spelbranschen. Sper har därtöver tre samarbetspartners inom spelansvarsområdet.

Sammanfattning av Spers yttrande

Förslaget är otydligt och ger utrymme för tolkning vilket innebär att det inte går att förutse omfattningen och konsekvenserna, varför Sper avstyrker förslaget i dess nuvarande utformning.

Inledning

Inledningsvis vill Sper betona att Sper som branschorganisation verkar för ett starkt konsumentskydd. Arbetet för att minimera riskerna med spel och att ta ansvar för spelarna är en central del i detta. Vidare innebär spellagen att licenshavarna måste iaktta en långtgående omsorgsplikt. Omsorgsplikten innebär höga krav på de licensierade spelbolagen, dels att följa spelarnas spelbeteende för att säkerställa att de inte spelar på ett sätt som kan skada dem, dels att ingripa om det finns tecken på ett osunt, överdrivet spelande. Ett spelande kan anses vara överdrivet även om personen i och för sig kan visa att den har egna medel att bekosta spelet för. Om det visar sig att spelandet sker med lånade medel ska licenshavare vidta åtgärder för att minska spelandet, i enlighet med omsorgsplikten. Utöver omsorgsplikten ställs krav på att följa spelbeteendet ur ett antipenningtvättsperspektiv.

Sper har ställt sig bakom Överskudsättningsutredningens förslag (SOU 2023:38) om ett utvidgat kreditförbud i spellagen, vilket innebar att det ska vara förbjudet för en licenshavare eller ett spelombud att främja möjligheterna för någon annan att erbjuda eller lämna kredit för insatser i spel.

I föreliggande promemoria föreslår Finansdepartementet ett mer heltäckande förbud mot att spel betalas med krediter. Förslaget är otydligt och ger utrymme för tolkning vilket innebär att det inte går att förutse omfattningen och konsekvenserna av detsamma varför Sper avstyrker förslaget i dess nuvarande utformning.

Definitionen av begreppet kredit

Begreppet "kredit" används på flera olika sätt genom promemorian och konsekvensanalysen blir således bristfällig och otydlig. Sper anser att förslaget måste förstås som att betalning som belastar ett konto med kontokredit inte ska omfattas av kreditförbudet eftersom det inte är något som licenshavare eller ombud har möjlighet att se vid köptillfället. Definitionen behöver därför förtydligas i flera avseenden. Nedan förtydligas varför en mer extensiv tolkning av begreppet kredit är orimlig.

Kontokredit

Det är oklart om det föreslagna förbudet innebär enbart ett förbud mot betalning av spel med kreditkort eller också ett förbud mot betalning med bankkonton med en kontokredit. I dagsläget finns inget sätt för licenshavarna att säkerställa att ett debetkort eller ett autogiro inte är kopplat till ett kort med kontokredit. Bankerna har inget sätt att särskilja kontoformerna från varandra.

Onlinebetalningar

Promemorian ger uttryck för en betydligt vidare omfattning av begreppet kredit genom vissa skrivningar som exempelvis ett mer "heltäckande förbud mot att spel betalas med krediter", "oavsett vilken typ av kredit det rör sig om" (sid 17). Det senare skulle vid en bokstavstolkning även kunna förhindra vanliga banköverföringar eller betalningar med Swish som är kopplade till bankkonton som har beviljats kontokredit. Av samma skäl skulle det inte vara möjligt att erbjuda insättning via direktöverföring från bankkonto. Detta skulle i själva verket innebära att all form av onlinebetalningar förbjuds, dvs bland annat Swish, Klarna Direkt, Applepay, Samsungpay, Paypal och övriga betalningslösningar med mellanhänder, vilket inte kan ha varit lagstiftarens syfte. Det är inte heller rimligt att ålägga spelbolagen en så omfattande undersökningsplikt.

Övriga synpunkter

Sper vill peka på att förslaget är behäftat med utmaningar även om en extensiv tolkning av omfattningen av begreppet kredit inte ska tillämpas. Spers synpunkter utvecklas nedan.

Ombudsmiljö

Svårigheterna att i praktiken införa det föreslagna kreditförbudet i retail och de konsekvenser det kan antas medföra har underskattats i promemorian.

Ett förbud mot spel på kredit får stora praktiska konsekvenser i ombudsmiljö. Enligt promemorian kan betalningsmottagaren se och avgöra att det är ett kreditkort som används för betalning. Det finns dock inte tekniska lösningar som gör att kassapersonalen kan se i sin terminal om kortet är ett debet- eller kreditkort. Endast en okulär besiktning av kortet skulle vara ett mycket osäkert sätt att säkerställa efterlevnad.

Olika kort har olika benämningar och det skulle i praktiken, även efter genomförd utbildning, vara svårt för kassapersonalen att veta om ett kort är ett debet- eller kreditkort. Dessutom har kassapersonalen inte alltid möjlighet att se det fysiska kortet eftersom kortterminalen kan vara placerad en bit bort från kassan.

Vidare används numera i stor utsträckning betalning med kort som kunden har inlagt i sin mobiltelefon eller till och med självutcheckning och i dessa situationer ser kassapersonalen över huvud taget inte kortet.

Ofta köper kunder spel i retailmiljö (till exempel lotter) i samband med köp av andra varor. Om kunden önskar betala sina övriga varor med kreditkort, vilket är mycket vanligt förekommande, är det inte rimligt att begära att kunden ska betala sitt köp av spel på annat sätt. Sannolikheten är stor att kunderna skulle välja bort köp av spel i sådana situationer. Det finns också en reell risk för att butiker inte vill sälja spel om det blir för svårt och tidsödande i köpsituationen.

Spelombud och omsorgsplikt

I promemorian (s. 16 och 26) anges att spelombud inte omfattas av omsorgsplikten. Det stämmer inte eftersom omsorgsplikten är en skyldighet som omfattar allt spelande hos en licenshavare. Att så är fallet framgår av ordalydelsen i 14 kap 1 § spellagen, där det inte görs någon åtskillnad på om spel tillhandahålls online eller via spelombud. Det görs inte heller någon åtskillnad på om spelet är registrerat eller om det har undantagits från registreringskravet. Av Spelinspektionens vägledning för omsorgsplikt, publicerad i september 2021, framgår bland annat att "[f]ör de licenshavare som undantagits kravet på registrering och som tillhandahåller spel via fysiska möten är det i kontakter med spelare som omsorgsplikten kan praktiseras" och att "Spelinspektionen anser att handlingsplanen avseende omsorgsplikt ska fungera som en intern rutin som är relevant för såväl spelombud som personal på spelplatser för kasinospel." (s. 7 och 11). Slutligen framgår det av Spelinspektionens vägledning avseende innehållet i licenshavares handlingsplaner (omsorgsplikt), publicerad i januari 2023, att omsorgsplikten "gäller för samtliga aktörer med licens att bedriva spel om pengar i Sverige" (s. 3). Av betydelse i sammanhanget är att omsorgsplikten ska tolkas och tillämpas utifrån spellagens ändamål, vilket är att motverka de negativa skadeverkningarna av spel, bland annat genom en skyldighet att skydda spelarnas ekonomi (3 kap 1 § spellagen och prop. 2017/18:220 sid 149).

Innebörden av detta är att det redan enligt befintlig lagstiftning ställs krav på licenshavare att inkomstgranska och skydda spelare som spelar hos spelombud, dels från att spela över sin ekonomiska förmåga, dels från att spela för lånade medel. Vad som nu angetts ska ställas mot de långtgående konsekvenser som ett genomförande av förslaget skulle få för försäljningen av spel hos spelombud. Förslagets proportionalitet vad gäller spel hos spelombud kan därför ifrågasättas.

Allmännyttiga lotterier

Enligt promemorian ska Spelinspektionen i vissa undantagsfall kunna medge undantag från kreditförbudet för lotterier som säljs för allmännyttiga ändamål. Ett undantag ska kunna medges om krediten avser antingen köp av lotter för en viss tid eller tilläggs spel och det sammanlagda kreditbeloppet uppgår till högst 1/40 prisbasbelopp. De lotterier som avses är de som erbjuder spelare att ta emot lotter per post och betala med faktura.

Sper vill framhålla att om undantag inte ges förutses problem även vid repetitiva kortbetalningar av prenumerationslotterier, exempelvis autogiro, e-plånböcker, debet- och kreditkort. Det är dock högst oklart om undantag skulle beviljas av Spelinspektionen mot bakgrund av att tidigare undantag endast beviljats för fakturalösningar. Om ett undantag inte beviljas kan det väsentligt försvåra för allmännyttiga lotterier och därmed möjligheten för ideell sektor att finansiera sin verksamhet genom spel.

Vidare, vad gäller det eventuella undantaget för tilläggs spel är det i praktiken omöjligt för licenshavaren att kontrollera huruvida betalning av insatserna för tilläggspelet betalas genom en kredit eller inte och att säkerställa att den sammanlagda krediten inte

överstiger 1/40 prisbasbelopp. Sper förutsätter att samma princip tillämpas i bedömningen av huruvida en licenshavare fullföljer kraven i undantagsbestämmelserna i 14 kap. 8 § spellagen som vid den övergripande bedömningen av om kreditförbudet efterföljs, det vill säga att vid bedömningen bör utgångspunkten vara vad som i praktiken är möjligt att kontrollera.

Kreditupplysningar

I promemorian anges att licenshavare, inom ramen för sitt arbete med omsorgsplikten, kan få kännedom om omständigheter som ger anledning att tro att en spelare använder krediter till att betala spel genom att inhämta uppgifter från exempelvis Skatteverket eller från kreditupplysningsbolag. Det är inte helt tydligt vad som åsyftas med "uppgifter från kreditupplysningsföretag". Sper vill därför framföra att licenshavare enligt kreditupplysningslagens (1973:1173) inte får ta kreditupplysning på sina kunder.

Kreditgivare

I promemorian anges att ett skäl för att införa ett förbud mot betalning av spel med kreditkort är att en kontokredit i form av ett kreditkort innebär en fortlöpande rätt att använda ett kreditutrymme. Det anges vidare att det saknas krav på kreditgivare att göra löpande kreditprövningar. Detta gör att konsumenten kan ha samma kreditutrymme i många år trots att kreditgivaren saknar kännedom om konsumentens aktuella ekonomiska situation. Genom att utnyttja krediten kan konsumenten låna pengar utan att det sker en kreditprövning i samband med lånet.

Sper anser att ett alternativ till promemorians förslag är att lägga ett kundkännedomskrav på kreditgivaren att säkerställa att kunden faktiskt är kreditvärdig och därmed inte kan skuldsätta sig över sin förmåga. Promemorians analys och förslag kan uppfattas som att kreditgivare kan låta bli att kontrollera att kunderna är kreditvärdiga, vilket blir kontraproduktivt om det finns en ambition att motverka överskuldssättning.

Dessutom, genom att rikta förbudet mot kreditkortsutgivarna skulle man fånga in även den olicensierade sidan av marknaden som ökar i Sverige. Det är inte rimligt att det ska vara möjligt för konsumenter att betala med kredit på olicensierade spelbolag men inte på licensierade.

Behovet av ett lånestoppregister

Sper anser att ett lånestopsregister bör införas. Möjligheten att stänga av sig i ett sådant register skulle innebära att man inte längre kan ta ett snabblån eller bli kontaktad av bolag som vill erbjuda det. En möjlighet till lånestopp skulle också komplettera nyttan med Spelpaus genom att göra det svårare för människor att finansiera sitt spelande med snabblån.

Övriga konsekvenser

Konsekvenserna för enskilda är mer omfattande än de som tas upp i promemorian. Också konsekvenserna för licenshavare är mer omfattande än att uppdatera rutiner för omsorgsplikten, som anges i promemorian. Betalningssystem måste ses över och i ombudsmiljö påverkas handlarna i stor utsträckning. Förslaget konsekvenser för försäljningen av spel hos spelombud kommer bli betydande och inte endast marginella som anges i promemorian.

Vid en extensiv tolkning av regeringens förslag måste det tydligare framgå vilka krav som skulle ställas på de undersökande åtgärder som licenshavarna måste vidta avseende hur

man kan säkerställa att ett kort är ett renodlat debetkort som är kopplat till ett konto utan kontokredit. Om inte skulle det annars bli omöjligt för licenshavaren att förstå vilka krav som verksamheten ska uppfylla. Vidare innebär otydligheten att de krav som Spelinspektionen kommer att ställa i sin tillsyn inte kan förutses av licenshavarna. För det fall det ska finnas en undersökningsplikt för licenshavaren som sträcker sig så långt att även kontokrediter ska omfattas så är det alltför långtgående då det kraftigt skulle begränsa vilka betalsätt som är möjliga att använda.

Avslutningsvis konstaterar Sper att den föreslagna regleringen riktar sig mot de bolag som har en svensk spellicens. Särskilt den sårbara grupp som lagstiftaren avser skydda genom ett utökat kreditförbud riskerar då söka sig till olicensierade aktörer som inte lyder under den svenska spellagstiftningen och helt saknar krav på konsumentskydd och. Förbudet riskerar alltså att få helt motsatt effekt och snarare öka överskuldssättningen i den sårbara gruppen.

Detta remissyttrande har beslutats av Spelbranschens Riksorganisations styrelse genom handläggning av föreningens vd: Maria Wennerberg Sedigh,
mariaws@sper.se, 070-540 17 22.